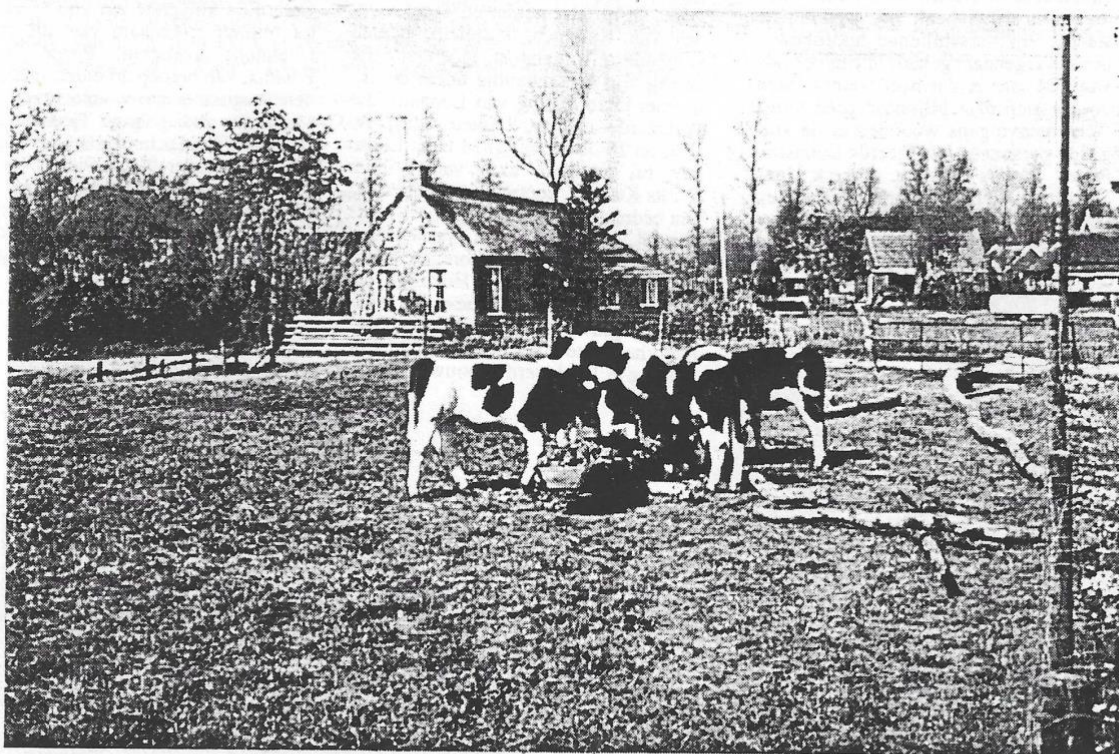

*In 1814 gebouwd op 'zeven mad
vergraven land of petten'*

De geschiedenis van een woudhuisje en de bewoners (deel 1)

Door D.R. Wildeboer te Buitenpost, secretaris van de Stichting Oud-Achtkarspelen

Opname rond 1970 van het woudhuisje met de kalveren van H. Henstra op de voorgrond. (Foto: D.R. Wildeboer)

Hoe oud is mijn huis en wie zouden er allemaal voor mij hebben gewoond? Bij menigeen zullen deze vragen wel eens zijn opgekomen. Zo verging het ook de heer Hendrik Henstra die woont aan de Lutkepost te Buitenpost. Na onderzoek bij het Kadaster, het Rijksarchief Friesland te Leeuwarden en raadpleging van andere bronnen was het uiteindelijk mogelijk om deze vragen te kunnen beantwoorden.

In het Florenkohier (register grondbelasting) van het jaar 1818 staat bij het dorp Augustinusga onder meer het volgende te lezen: "Jan Tjeerds Loonstra, eigenaar en bruiker van zeven mad mieden bij het Langpad aan de Dijk, thans merendeels vergraven; op het overige deszelfs huizinge gebouwd, belast met een half floreen". Op de kaart van Eekhoff van 1849, waarvan een fragment hierbij is afgebeeld, staat het huis van Henstra aangegeven. U kunt dan zien dat langs dit huis een stenen voetpad liep en hier afboog en dan in kaarsrechte lijn doorliep langs de Tjoele tot aan het Caspar de Roblesdiep. Zo ongeveer rond 1870 werd de doorgaande weg aangelegd, die aansloot op de Bruggelaan richting Blauwverlaat. Het huis lag binnen het dorpsgebied van Augustinusga en stond in het bevolkingsregister van Achtkarspelen aangetekend als Mieden nummer 10. De woningen en boerderijen aan de overkant van de weg vielen echter onder het dorp Lutkepost, dat tot 1946 zelfstandig was en toen een onderdeel van grote broer Buitenpost werd. Na een tijdlang de naam Kuipersweg te hebben geheten, heet de hele buurt nu Lutkepost en is dus een straatnaam in Buitenpost. Vanaf 1814 tot nu in 1998 heeft het woudhuisje slechts vijf verschillende hoofdbewoners en eigenaars gehad. In een periode van 184 jaar is dat heel weinig. Men voelde zich daar blijkbaar goed thuis. Achtereenvolgens woonden er de volgende personen: Jan Tjeerds Loonstra, Pieter Pieters Postma, Freerk Jans Veenstra, Hielke Willems Henstra en Hendrik Hielkes Henstra. Behalve Veenstra en Henstra waren ze allemaal familie van elkaar.

Jan Tjeerds Loonstra (1814-1840)

In een akte d.d. 16 december 1814 van notaris Romein te Buitenpost lezen we dat aan Jan Tjeerds Loonstra, veenbaas te Buitenpost in eigendom werd overgedragen 'zeven mad vergraven land of petten gelegen onder de gemeente Augustinusga'. Eigenaars van het aangrenzende land waren Simon Ijes, J.J. Tjoelker en W.J. Tjoelker. De helft van het land werd gekocht van Nanne Siebes Siebesma, landbouwer te Kooten en de andere verkopers waren Jilles Jans Tjoelker en Rykele Wytzes Tjoelker die ieder een vierde deel in bezit hadden. De koper werd belast met het onderhoud van het pad voorzover het langs zijn eigendom liep. Verder staat in de akte nog iets over 'het regt van gravinge welke Tomas Sjoerds en anderen kunnen aantonen daar in te hebben'. Het turfgraven op die plaats was blijkbaar nog niet afgelopen. De koopsom van de grond was 'Tweehondert Guldens van twintig stuivers in goeden munte'. In de opgemaakte notarisakte werd dit als volgt omschreven: "zilveren klinkende en alhier gangbare munte, met expresse uitsluiting van alle voor geld doorgaande papieren". Men moest dus niets hebben van waardepapieren, zoals schuldvorderingen en dergelijke. De getuigen waren Hendrik Gales Zijlstra, rentenier en Tomas Oenes van Kammen, kastelein, beiden wonende te Buitenpost. Iedereen zette keurig zijn handtekening onder de akte, met uitzondering van Loonstra die verklaarde niet te kunnen schrijven. Ook op 16 december 1814 leent Loonstra bij notariële akte van Willem Durks Kuipers, koopman te Buitenpost een bedrag van f 488,-, tegen een rente van 5%. Er komt dan een hypotheek op de woning en de bijbehorende grond die worden vermeld als 'Huizinge, agterhuis, Hornleger, benevens zeven mad vergraven land of petten'. Deze hypotheekakte levert het bewijs dat de woning in 1814 werd gebouwd.

Wie was Jan Tjeerds Loonstra?

In zijn overlijdensakte staat te lezen dat hij een ongehuwde zoon was van Tjeerd Harmens en Tjitske Ates. De namen van zijn ouders en van de kinderen van het gezin komen voor in het doopboek van de Hervormde Gemeente van Twijzel - Kooten. Hierbij staat tevens aangetekend dat de familie in Kuikhorne woonde. Jan werd in 1778 geboren en was dus toen hij in 1814 bij de notaris in Buitenpost verscheen, 36 jaar oud. Zoals eerder werd verteld kocht Loonstra de grond voor f 200,- en sloot hij een lening van f 488,- met als onderpand de woning met grond. Waarschijnlijk werd het verschil gebruikt voor de bouw van het huis. Naast veenbaas was hij volgens een opgave van het Kadaster ook tapper. Hiermee werd bedoeld dat hij tevens caféhouder was. Een vermogend man is hij waarschijnlijk niet geworden. De in 1814 afgesloten hypotheek heeft hij nimmer afgelost en ook werd hij niet aangeslagen voor de plaatselijke belasting, de z.g. hoofdelijke dorpsomslag. Zijn inkomen zal te laag zijn geweest om iets te betalen.

Een half jaar voor zijn overlijden verscheen Loonstra bij notaris De Vries in Augustinusga om een testament te laten opmaken. In de akte komt onder andere de volgende zin voor: "Ik stel tot mijnen erfgenaam van alle mijne natelatene goederen: Pieter Pieters Postma, van beroep arbeider, mede onder Augustinusga woonachtig, zoon van mijne zuster Antje Tjeerds Loonstra en wijlen Pieter Sybrens Postma". Zijn oomzegger Pieter Pieters Postma zou dus zijn hele bezit erven. Jan Tjeerds Loonstra stierf op 5 januari 1840 en was 62 jaar oud geworden. Hierna verhuisde Pieter met zijn gezin naar de woning.

Opname in 1979 van de woning thans Lutkepost 16, waar rond 1885 het gezin van Pieter Postma en zijn vrouw Baukje Poelstra woonde. (Foto: D.R. Wildeboer)

Pieter Pieters Postma (1840-1880)

Hij werd geboren in 1810 en trouwde met Baukje Hendriks Pol. Zij kregen samen 5 kinderen. Postma was arbeider en ook weer tapper. Hij kwam te overlijden in 1875 en zijn vrouw 2 jaar later. Op 2 september 1880 werd door notaris Beekhuis een akte opgemaakt die veel informatie geeft over de bezittingen en de verdere afwikkeling van de erfenis. Uit de inhoud van de akte komt naar voren dat ook dit gezin het niet breed heeft gehad. De oudste zoon Pieter had na het overlijden van de moeder in 1877, het beheer en de bewaaring van de inboedel. Om de losse schulden te kunnen betalen was toen de hele inventaris al verkocht. Alleen de vaste goederen (huis met land) konden in 1880 nog worden verdeeld.

Dit bezit werd door 3 taxateurs geschat op een bedrag van f 1649,80. In de akte werd uitvoerig beschreven wie van de kinderen wat kreeg.

Dochter Jantje Postma, die was gehuwd met Freerk Jans Veenstra, erfde het huis met een stukje tuin (geschatte waarde f 750,-). De andere kinderen Antje, Pieter, Hendrik en Geertje kregen ieder een perceel grond rondom de woning. Dit land werd in de akte omschreven als tuingrond en mied- of vergraven land. Verder werd door de gezamenlijke erfgenamen de hypotheek van f 488,- afgelost, die vanaf de bouw van het huis in 1814, er op rustte. De oudste zoon Pieter (arbeider en

koemelker) verhuisde nu naar het huis er naast en ging daar wonen met zijn vrouw Baukje Liebes Poelstra.

Freerk Jans Veenstra (1880-1921)

Freerk Jans Veenstra, geboren in 1853 kwam na zijn huwelijk in 1880 met Jantje Pieters Postma in het huis te wonen. Zij kregen samen 7 kinderen, te weten Bauke, Riemkje, Pieter, Jan, Melle, Antje en Johanna. Naast koopman in manufacturen en veenbaas ging hij verder met het café op dit adres. In 1882 vervielen alle tapvergunningen en moesten de oude vergunninghouders deze opnieuw aanvragen. In het gemeentearchief van Achtkarspelen is de aanvraag van Veenstra bewaard gebleven. Hij vroeg toen om na 1 mei 1882 de verkoop van sterke drank in het klein voort te zetten en gaf hierbij aan dat hij het bedrijf wenste uit te oefenen in de woonkamer van zijn huis. Verder kunnen we lezen dat deze woonkamer een oppervlakte had van 13 m² en dat de omzet van de verkoop de laatste 12 maanden 150 liter was geweest. Het vergunningsrecht (patent) bedroeg f 20,- per jaar. Voor die tijd was dat een flink bedrag. Het kon blijkbaar van de winst af.

Volgens overlevering zou Veenstra de vergunning voor f 1.000,- hebben verkocht naar elders in de laatste jaren dat hij in het huis woonde. Dit kan kloppen, want in het register waarin de ver-

gunningen bij de gemeente werden geregistreerd, staat aangetekend: "ingetrokken met ingang van 13 augustus 1919". Een volledige tapvergunning was in die tijd geld waard en de (legale) handel hierin heeft nog vele jaren geduurd. Door zoon Melle Veenstra werd de zaak in manufacturen voortgezet. In de twintiger jaren werden de klanten vaak per fiets bezocht. Zijn vader Freerk ging in vroegere tijden nog te voet met 'het pak' op de rug om zijn koopwaar aan de man te brengen. Na een winkel te hebben gehad in Augustinusga, opende Melle een zaak in Buitenpost. Uiteindelijk werd in 1938 een groot pand betrokken aan de Voorstraat. Voorheen was dit het royale herenhuis van de vroegere gemeentesecretaris Jonker dat naast het gemeentehuis (nu muziekschool) stond. In dit pand (dat inmiddels is afgebroken) heeft de kleinzoon Free Veenstra met zijn vrouw Folkje Oegema nog jarenlang een zaak in manufacturen gedreven.

In het volgende en laatste artikel over de geschiedenis van dit woudhuisje en de bewoners wordt aandacht besteed aan de periode 1921 tot heden (1998), waarin er twee generaties van de familie Henstra woonden.

Dit was een publicatie van de Stichting Oud-Achtkarspelen.

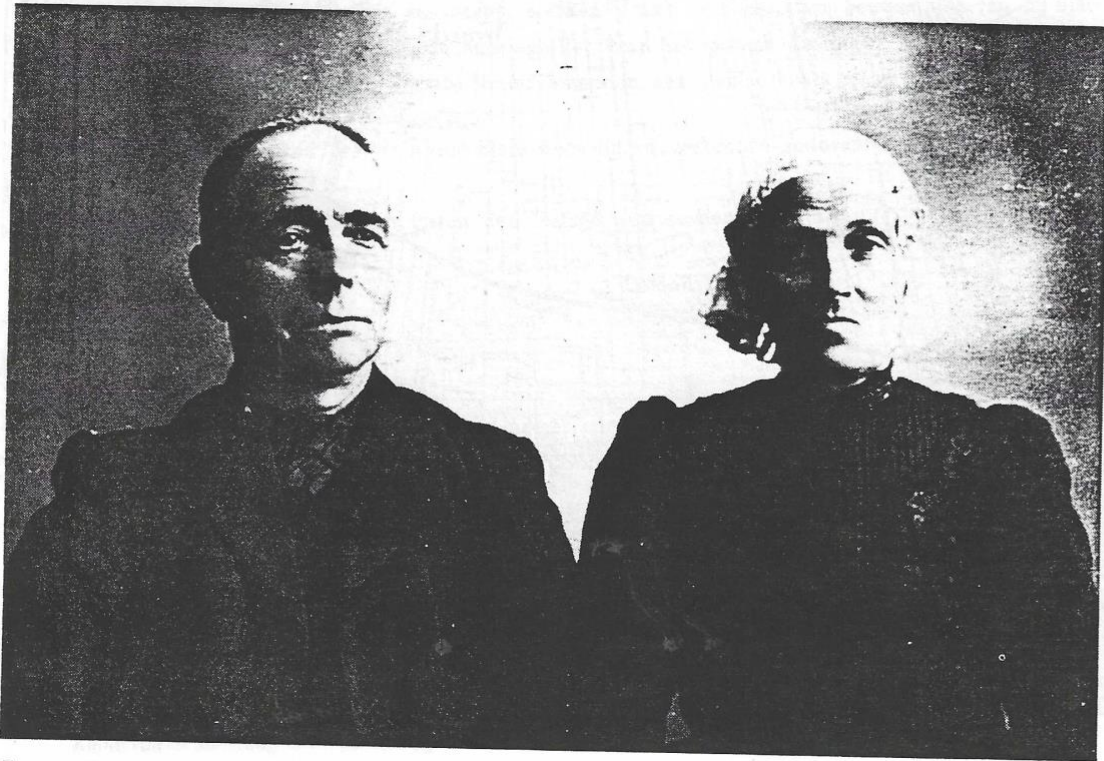
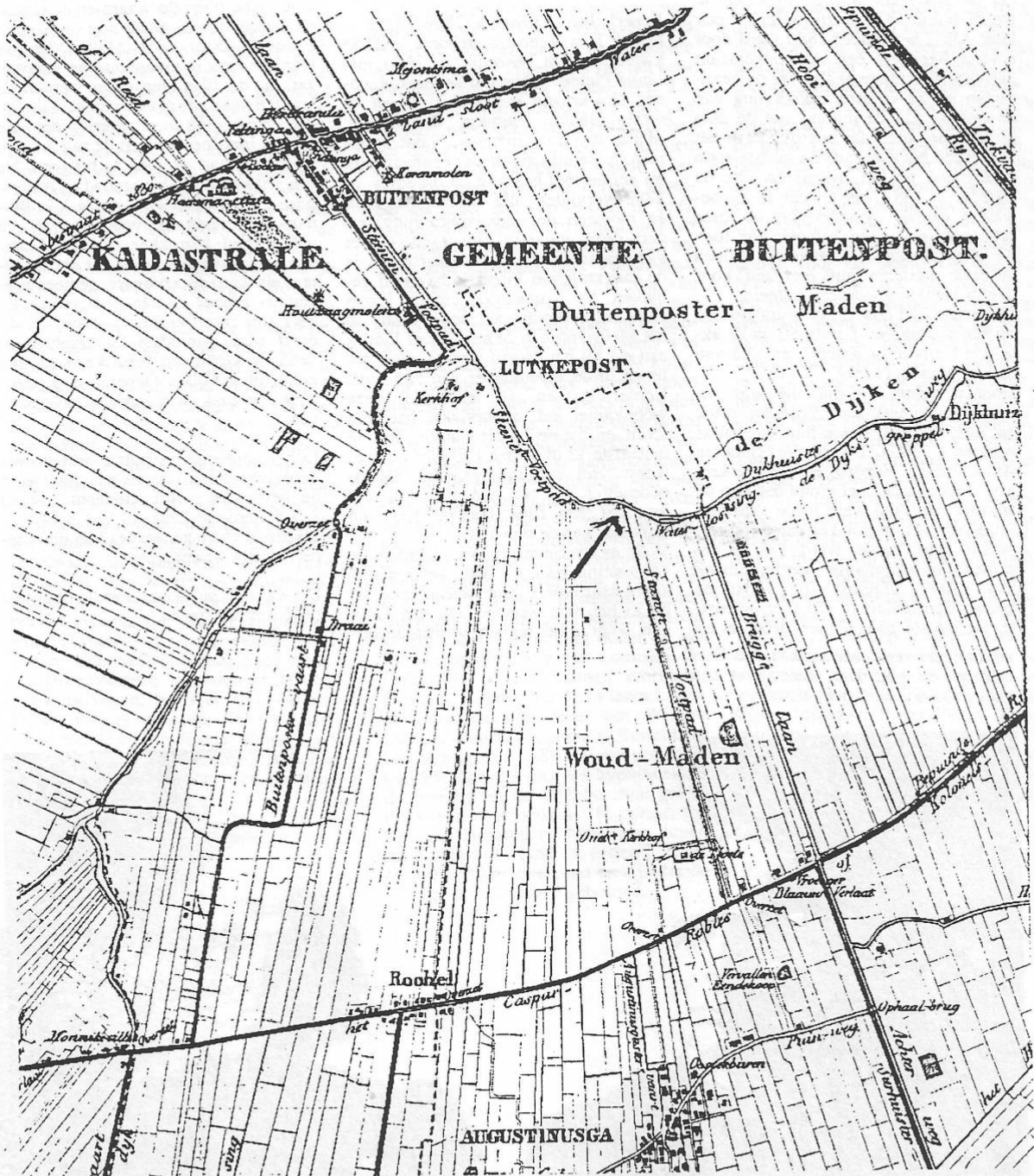

Foto van Freerk Jans Veenstra (geb. in 1853) en zijn vrouw Jantje Pieters Postma.

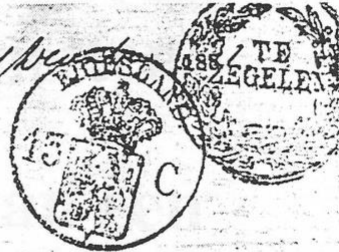

Fragment van de kaart van Achtkarspelen uit 1844 van Eekhoff. Het woudhuisje staat bij de pijl aangegeven.

Buitenpost

, den 14^{den} Mei 1881

AAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS
DER GEMEENTE *Attkerspelz.*

Geeft met verschuldigten eerbied te kennen, de ondergeteekende (a) *Freerk*

Jans Veenstra, Tapper te Attkerspelz.

Dat hij na 1 Mei 1882 met den verkoop van sterken drank in het klein wenschte voort te gaan;

dat hij dat bedrijf wenschte uit te oefenen in (b) *de woonkamer van zijn huis nr. 10 te Attkerspelz.*

dat hij op 1 Mei 1881 reeds zonder strijd met wet of verordening in de localiteit waarvoor hij vergunning aanvraagt, sterken drank verkocht, ten bewijze waarvan hij hienevens een afschrift van zijn aanslagbiljet voor het patent overlegt;

dat hij gedurende de laatste twaalf maanden een debiet heeft gehad van (c) *honderd en vyftig liter.*

dat hij sterken drank in het klein wenschte te verkoopen gedurende alle dagen van de week (d)

dat zijne huisgenooten boven den leeftijd van zestien jaren zijn: (e)

zijn huisvrouw Jantje Postma, zonder beroep

Redenen waarom hij de vrijheid neemt, zich tot Uw Collegie te wenden met het beleefd verzoek, dat het U moge behagen hem overeenkomstig art. 1 der Wet van den 28sten Juni 1881 (Staatsblad no. 97) de vereischte vergunning tot verkoop van sterken drank in het klein voor de in dit verzoekschrift genoemde localiteit te verleenen.

t Welk doende,

F. J. Veenstra

In 1814 gebouwd op 'zeven mad vergraven land of petten'

De geschiedenis van een woudhuisje en de bewoners (deel II en slot)

Opname in 1998 van Hendrik Henstra voor de stookhut bij de voorkant van zijn huis. De stookhut is helemaal met klimop begroeid.

**Door D.R. Wildeboer te Buitenpost,
secretaris van de 'Stichting Oud-Achtkarspelen'**

In deel I werd aandacht besteed aan de bewoners in de periode 1814 tot 1921. Dit gedeelte gaat over de periode van de Henstra's na 1921 en beschrijft ook hoe het huis er vroeger uitzag en wat er allemaal aan is veranderd.

Wanneer u de bebouwing van Buitenpost in zuidelijke richting verlaat, passeert u na de rotonde aan de Lutkepost een rij huizen. De woning die opvalt is die van de 85-jarige Hendrik Henstra. Hij heeft er vanaf zijn kinderjaren al gewoond. Sinds het overlijden van zijn vrouw in 1995 woont hij er alleen. Van de weg af gezien, ligt het huis er prachtig bij en er zijn ook al heel wat foto's genomen om het vast te leggen. Henstra is dan ook trots op zijn bezit en vertelt er graag over.

Kroegje

Het is vandaag de dag nog duidelijk te zien dat het vroeger een kroegje is geweest. De zij-ingang, eenmaal de toegang tot de kroeg, nu niet meer in ge-

bruik, is nog steeds aanwezig. Ook het karakteristieke luifeltje erboven is er nog.

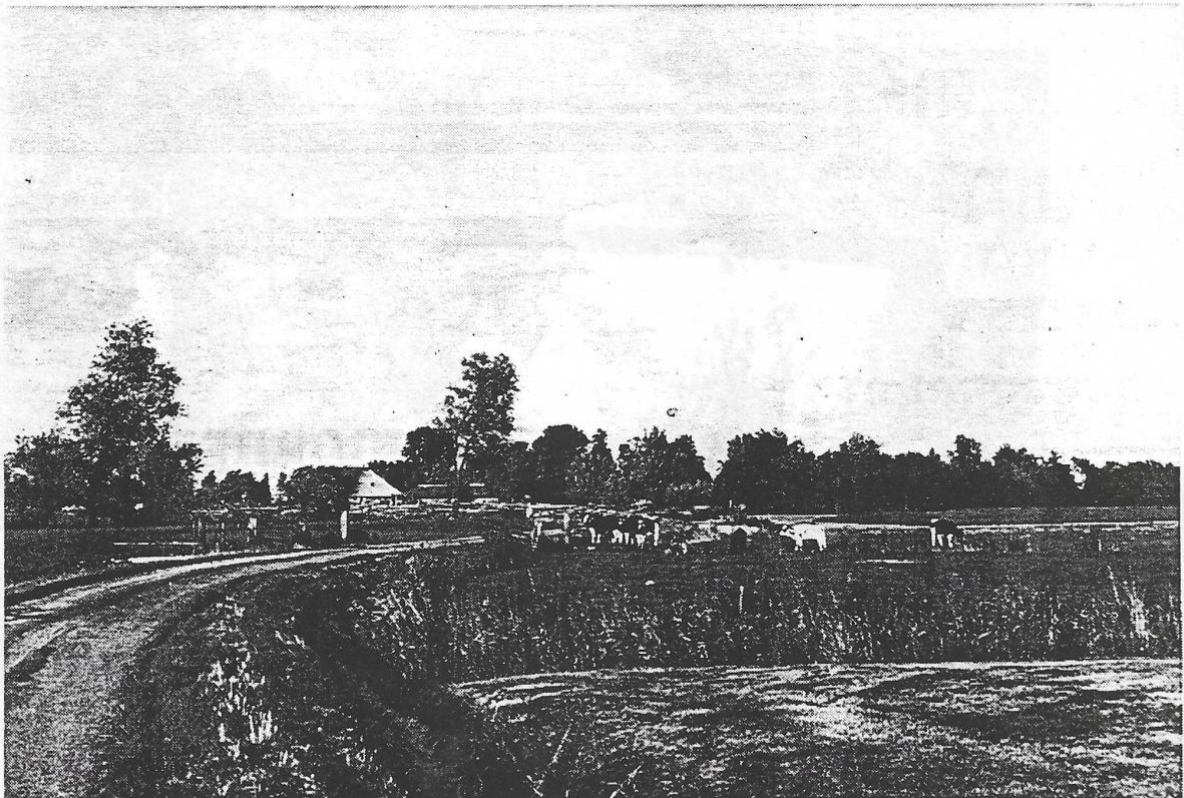
Henstra heeft dit afdakje vernieuwd maar het bankje daaronder is nog steeds hetzelfde gebleven. Hier kon de klant gaan zitten voor het innemen van de borrel. Het lege glas werd dan gewoonlijk achtergelaten op een plankje op manshoogte naast de deur. De kastelein haalde later het lege glas dan wel op. Toen dit plankje destijds half verrot was, heeft de bewoner het in de oude stijl gerestaureerd. De dorstige bezoeker kon zich dus aan de buitenkant een glaasje laten presenteren, dat bij aflevering meteen werd betaald. Men kon uiteraard ook naar binnen om de dorst te lessen. De huidige bewoner

kan zich nog herinneren dat in de woonkamer een hoektoogje zat dat als tapkast zal hebben dienstgedaan. De gelagkamer tevens woonkamer was wel heel klein en laag onder de zwart geteerde balken, maar wie weet, was het er wel gezellig.

Verbouwingen

Vroeger zag het huis er anders uit. Het rieten dak liep aan beide kanten door tot ongeveer een meter boven de grond. Aan de straatzijde is de buitenmuur omhooggebracht en die aanbouw is gedekt met pannen.

De voorgevel, die ter hoogte van de schoorsteen helemaal doorgerookt was en krom stond, werd vernieuwd. Dit gebeurde met Friese geeltjes, die uit de fundering van een sloopboerderij waren gekomen. Bij het aanbrengen van nieuwe, wat grotere vensters zijn roeden aangebracht, die het aanzicht van zo'n ruit verkleinen. De groene luiken zijn gehandhaafd en aan de achterzijde werd het dakschild in oude staat teruggebracht. Men ziet vaak dat door verbouwingen van dergelijke huisjes het

Opname van de Dijkhuisterweg te Buitenpost rond 1990.
Aan de zuidzijde van deze weg werd omstreeks 1925 nog veen gegraven om turf van te maken.
Op de achtergrond de boerderij van de fam. Turkstra.

geheel een lelijk aanzien krijgt. Dit is zeker niet het geval bij het huisje van Hendrik Henstra. Maar daar is ook jaren lang de nodige zorg aan besteed om de woning zoveel mogelijk in de originele staat te bewaren. Bij elke verbouwing en het nodige onderhoud werd met zorg te werk gegaan.

Periode Hielke Willems Henstra (1921-1946)

De vader van de huidige bewoner kocht het huis in 1921 van Freerk Veenstra voor f.1700,-.

Hielke Henstra werd geboren in 1867 en trouwde met Geeske Oldenburger.

Het echtpaar kreeg 10 kinderen, 5 jongens en 5 meisjes. Zoon Hendrik was nummer 9 in de rij.

Tegelijkertijd heeft het hele gezin nooit in het huis gewoond. Wanneer de meisjes van de lagere school af kwamen, werden ze inwonende dienstbode bij een boer. Dit was in die tijd vrij gebruikelijk. Op deze manier viel het gebrek aan woonruimte dus nogal mee.

Om aan de kost te komen werden wat koeien gehouden en ook ging Hielke Henstra vaak in de 'ûngetiid' grasmaaien bij boeren in de omgeving van Sneek. Men noemde deze seizoenarbeiders wel 'mieren'.

Verder hield Hielke zich bezig met het graven van turf en het verkopen van deze brandstof.

In de twintiger en dertiger jaren werd er rondom Buitenpost nog aan veenderij gedaan. Het beroep veenbaas kwam toen nog voor. Vaak werd het als nevenbedrijf uitgeoefend. Henstra pachtte toen een perceel land aan de Dijkhuisterweg van Johannes van der Veer, die bij Blauwverlaat woonde. Er waren meerdere personen uit Buitenpost die dit ook op deze plaats deden.

Het waren pachtcontracten voor de duur van 15 jaar. Dit uitgraven van het veen was zwaar werk, waarbij de jongens uit het gezin wel meehielpen. Er werd gebruik gemaakt van een 'loete'. Dit was een houten schop met een steel van ongeveer 3 meter. Op het blad werd een plaatje ijzer aangebracht met in het midden een opening.

Het ijzer, het 'stek' genaamd, was een belangrijk onderdeel want het moest de 'klijn' vasthouden. Deze 'klijn' (het veen dat later turf zou worden) werd met de loete onder water gestoken. Verder vertelde Hendrik Henstra dat de smeden uit het dorp Beets de beste stekken maakten. In zijn jeugd is hij in opdracht van zijn vader meermalen naar Beets gefietst om daar een stek te laten maken.

Aan de turf die werd opgegraven hing wat een zoutachtige lucht. Dit kwam

omdat het water van de Lauwerszee in vroegere eeuwen er over heen was gestroomd. De opgegraven turf, de z.g. 'miedbaalders', was niet van eerste klas kwaliteit, maar wel de goedkoopste in prijs. Het waren dan ook de mensen met weinig geld die de turf van de Henstra's kochten. De betaling ging lang niet altijd vlot. In sommige gevallen werd helemaal niets betaald. Wie wat meer geld had te besteden kocht de turf die in de omgeving van Stadskanaal werd gestoken. Die kwaliteit was veel beter.

Voor het turfgraven was een vergunning nodig en de turfgravers moesten een bepaalde belasting betalen. Dit was het zogenaamde slikgeld dat na drooglegging en in cultuur brengen van de grond weer aan de aanvragers van de vergunning werd terugbetaald. Hendrik Henstra weet zich nog te herinneren dat er dan een deurwaarder op het land kwam om de oppervlakte van het uitgegraven veen op te meten. Op deze manier werd het bedrag van het te betalen slikgeld berekend.

Ook weet Henstra nog te vertellen van de grote aantallen 'ierdswellen' (o everzwaluwen) die zich gingen nestelen tegen de zandige steile wallen van de uitgegraven veengaten. Dat was een genoegen om naar te kijken.

Periode Hendrik Hielkes Henstra (vanaf 1946)

Hendrik Henstra trouwde met Froukje van der Veen. Hendrik en Froukje kregen samen vier dochters t.w. Hennie, Geeske, Trienke en Eltje Hiltje en een zoon Hielke. Hielke emigreerde in 1960 naar Australië en woont daar nog steeds. Elke zondagmorgen is er telefonisch contact tussen dit verre land en de Lutkepost. Ook Hendrik verdiende de kost met het houden van vee en het graven van turf. Toen dit na de Twee Wereldoorlog II niet meer voldoende opleverde om van te leven, ging hij werken op de timmerfabriek in Buitenpost. Vanaf 1956 tot aan zijn pensionering was hij in dienst van de gemeente

Achtkarspelen.

Zijn functie was schoonmaker-beheerder van het gymnastieklokaal. Hij deed dit werk samen met zijn vrouw.

Ten slotte

Zoals u aan het begin van dit artikel hebt kunnen lezen heeft Hendrik Henstra al de leeftijd van de 'zeer sterken' bereikt. Onwillekeurig gaat men zich dan afvragen wat er in de toekomst met het woudhuisje gaat gebeuren.

Het zou bijzonder jammer zijn dat dit karakteristieke exemplaar op deze unieke plek zou gaan verdwijnen om plaats te maken voor een nieuwe moderne woning.

Er zijn helaas nog maar heel weinig 'wâldhûskes' in deze streek overgebleven.

Foto's: D.R. Wildeboer

Met dank aan Hendrik Henstra voor de verstrekte informatie.

Dit is een publicatie van de 'Stichting Oud-Achtkarspelen'.

Zes generaties Henstra

I Hylke Anders, geboren in 1735 te Drogeham, trouwde in 1761 met Gertje Boeles. (de voornaam 'Anders' werd in de volgende generatie 'Andrys').

II Andrys Hylkes Henstra geboren in 1763 te Drogeham, trouwde in 1799 met Ynske Willems. Deze Andrys nam in 1811 de naam 'Henstra' aan.

III Hylke Andries Henstra, geboren in 1799 te Harkema-Opeinde, trouwde in 1827 met Baukje Liekeles Westerhof.

IV Willem Hielkes Henstra, geboren in 1835 te Harkema-Opeinde, trouwde in 1866 met Maaike Harms de Boer.

V Hielke Willems Henstra, geboren in 1867 te Drogeham, trouwde in 1894 met Geeske Oldenburger.

VI Hendrik Hielkes Henstra, geboren in 1913 te Augustinusga, trouwde in 1936 met Froukje van der Veen.

Recente opname van de noordzijde woning H. Henstra.

*Opname in de barre winter van 1979.
De sneeuw lag hoog tegen het woonhuisje aangewaaid. Rechts op de foto: H. Henstra.*